

Hakikat veyahut Hermeneu-ethics

Aylık Düşünce Fanzini | Nisan 2024

created by
Fabrika Düşünce
fabrikadusunce.com

Fanzinin Ortaya Çıkışı Üzerine

Fanzin için bir isim bulma çabasıdayken sıklıkla çevremdeki kişilerle felsefi konular üzerine şekillenen tartışmalar veya sohbetler içerisinde geçen kelimelerden bir seçim yapmamın kendi zihnimi okurlara -Heidegger'in deyişiyle- ifşa etme konusunda daha başarılı olacağını düşünerek ivedilikle isim arayışına giriştim.

İsim arayışında, benim felsefeye dair en çok sevdiğim şeyin metafizik üzerine konuşmak ve postmodernizmin metafiziğe getirdiği eleştiriler olduğundan dolayı bu minvalde bir isim seçimine gittim. Bu bağlamda, metafizik ve postmodern felsefenin dikotomisini* oluşturacak kelimeler seçerek fanzinin adını belirlemeye bir adım daha yaklaşmış oldum.

Sözün özü, Batı metafizik telakkisinin temelini oluşturan, zeminini tanrısallıktan alan *Hakikat* ve postmodernizmde Nietzscheci bir anlayışla hakikatin var-olmadığı, yalnızca bir yorum olduğunu gözeterekten, yorumbilim anlamına gelen Hermeneutic kelimesinden evrilttiğimiz *Hermeneu-ethics* (Hermeneutic ve Etik) kelimelerini seçmiş oldum.

Etik (ethics) ise, metafizik tarihindeki ilk aykırı düşünürlerden biri olan ve Etik görüşlerini çok beğendiğim Spinoza'ya yönelik saygı gösterimimdir.

*dikotomi: Felsefi bir terim olarak dikotomi; zıtlıkları/farklı kutupları göstermek, tanımlamak amacıyla kullanılır.

Fanzinin İçeriği Üzerine

Hakikat veyahut Hermeneu-ethics, bir entelektüellik çabasının nihayetinde ortaya çıkan, baskılı veya dijital ortamda ulaşılabilir olan ve ayda bir olacak şekilde yayınlanması planlanan bir düşünce fanzinidir.

İçeriği; yazarlarımızın zihnini kurcalayan problemlerin yazıya dökülmesi ile ortaya çıkan düşün deneyi ve geçmiş, güncel veya gelecekte gerçekleşmesi öngörülen olaylar ve olgular hakkında entelektüel yorumlar getirmeye çalışmak olacaktır. Bu amacını gerçekleştirirken de içeriğini konsantre tutarak mümkün olduğunca geniş bir kitleye felsefi metin okuma hazzını tattırmayı ve sevdirmeyi istemektedir.

Yazılan içeriklerde bahsedilen kaynaklar dışında ek kaynak bahsedilmeyecek olup

derin okuma yapmak isteyen kişiler,

kendi metinlerini yayınlamak isteyen kişiler,

üzerine yazılmasını istediği konuları belirtmek isteyen kişiler,

metinler üzerine eleştiride bulunmak isteyen kişiler,

bahsedilen sebeplerden ötürü iletişime geçmek için; iletisim@fabrikadusunce.com adresine mail atabilirsiniz.

Fanzinin Bu Ayki İçerik Başlıkları

➡ Felsefe Tarihi ve Beden I

➡ Cumhuriyet Dönemi Kimlik ve Kültür Politikaları Arayışı I

➡ Psişik Enerji Üzerine

➡ Baudrillard ve Yeni Gerçeklik

| Aporia

➡ Felsefe ve Biyoetik

| Saltberfin

Felsefe Tarihi ve Beden I

Bu metin Bilgi Üniversitesi III. Kültürel İncelemeler Öğrenci Konferansına bildiri özeti olarak iletilmiş orijinal metinden üretilmiştir.

Benzer şekilde, Entelektüel Maraton | Gün 10 videosunun notları hazırlanırken de felsefe tarihini beden üzerinden okumanın imkânlılığına Nisan 2024 sayısında değinileceği notlarda belirtilmişti.

Nihayetinde bu metin, bahsedilen konuya değinileceği şekilde genişletilmiş ve ikiye bölünmüş orijinal metnin ilk parçasıdır. İkinci parçası Mayıs 2024 sayısında Felsefe Tarihi ve Beden II başlığıyla yayınlanacaktır.

Günümüz dünyasının paradigmasını bilmek için felsefeyi ve felsefe tarihini bilmek önem arz etmektedir. Bu paradigmanın ihtiva ettiği şeylerden birisi de bedendir. Dolayısıyla erkek-kadın cinsiyetlerinin bedenini ve cinsiyet/beden algılarının günümüze gelene kadarki uğrak noktalarını da felsefe tarihi üzerinden okuyabilmemiz mümkündür. Bu şekilde bir okuma ile cinsiyetlerin, günümüzde erkeğin kadına olacak şekilde, diğerine tebarüz eden tahakkümünün ilk majör izdüşümü felsefe tarihinin en büyük kırılımı yani Mitos'tan Logos'a geçiş üzerinden pekala okunabilir vaziyettedir. Bu okumanın yapılabilmesi ise Pythagoras (d. M.Ö. 570) ve takipçilerinin yaptıkları felsefenin mahiyetini ve sınırlarını belirleyebilmek adına (1) logos'u tanımlamak, (2) logos'un sınırlarını belirlemek ve (3) kosmosu anlamlandırmak amacıyla geliştirilmiş olduğu diyadlarda karşımıza çıkar.

Bu diyadlar, Pythagoras'ın çağdaşı sayabileceğimiz Thales (d. M.Ö. 624) ile başlatılan felsefede logos'un tebarüzüne yakın zamanlarda ortaya atılmıştır. İşbu diyadlar Philolaos tarafından nihai formuna ulaşan ve on adet olan şunlardır: erkek-dişi; iyi-kötü, durağan-hareketli, sınırlı-sınırsız, düz-eğri, aydınlık-karanlık, tek-çift, bir-çok, sağ-sol, kare-dikdörtgen. Bunlara bir ekleme daha yapılabilecekse bir üst ve diğerlerini anlamlandırıcı bir diyad olarak "logos-mitos" diyadı da eklenip felsefe tarihi bunlar üzerinden okunabilir hale getirilmiş olur.

Thales ve Pythagoras öncesi olarak tanımladığımız mitos döneminde doğrulama imkânından uzak, akla ait olmayan ve gerçek olamayacağı bilinen bilgiler üzerinden bir kosmos tasavvuru inşa edilmiş durumdaydı. Yine bu kosmos, dünya ve insanlığın tasarımdan öteye geçip gerçek hale gelişi tanrıçalar ve kadın bedeninin doğurganlık özelliği üzerinden oluşturulmuş mitler ile ve diyadların sağındaki kavramlar ile anlam kazanmaktadır. Ancak logos'a geçişten sonra önem kazanan akıl, doğru bilgi gibi kavramlar cebir aracılığıyla aksiyomlarla kanıtlanmış bilgiyi doğru ve gerçek kabul etmektedir. Bu geçiş süreci ile birlikte gerçekleşen kırılımın ardından mitlerin ve mitos'un itibarının yerildiği, mitos'a ait her unsurun Pythagoras ve ardılları tarafından diyadlar aracılığı ile logos'u ve logos'a ait olanı tanımlamak adına bir "öteki ve ötekinin unsurları" olarak dikotominin diğer ucu olarak kullanıldığı ve her mitos unsurunun logos'un karşısında konumlandırıldığı gözlemlenmektedir.

Bunlarla birlikte aslında görülen bir diğey şey; insanın doğanın içkinliğinde bir nesne olmaktan kurtulup doğayı nesneleştirmesi ve onun öznesi haline gelmesi. Bu diyadın barındırdığı kavramların içersine ‘logos’a ait olana erkek; mitos’a ait olana kadın’ın eklenmesi ile mitos’tan logos’a geçiş olarak bilinen felsefi kırılımlın aslında cinsiyetlerin bedeni üzerinden nasıl bir yöne evrildiğı, mitos’a ait olanın, yani kadının ve kadına bağılı unsurların kötücül olduğı gibi algılar neticesinde günümüze kadar uzanan cinsiyetler arası bir tahakküm ve nefret ilişkisinin özne-öteki üzerinden nasıl temellendiğini gözlemek mümkündür.

Nitekim bu mahiyetteki cinsiyetler arası ilişkinin pratik tezahürlerinden birisi de ozanlar tarafından anlatılagelen mitlerde vücut bulur. Öyle ki; kosmos tasavvurunu kadın bedeninin doğurganlığı üzerinden geliştiren arkaik mitlerde post-logos dönemde kosmosun oluşumunda kadın doğurganlığını erkeklerin öncelediğı ve tetiklediğı bir yöne doğru evrilmeyi gözlemek mümkündür. Buna “The Milky Way” denen Samanyolu’nun Oluşumu adındaki mit örnek gösterilebilir.

Cumhuriyet Dönemi Kimlik ve Kültür Politikaları Arayışı I

Bu metin, Hermeneutic Metafizik oturumları kapsamında okunmuş olan Milet Okulu oturumunun kitabındaki konuşma başlığı üzerinden esinlenilerek oluşturulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti, her ne kadar henüz yıkılmış olan 600 yıllık bir imparatorluğun, çağın ideolojisine uygun olarak yalnızca kendi milletini ihtiva edecek biçimde kurulmuş olan bir minyatür ardılı olarak yorumlanabilse dahi varolabilmek için Osmanlı geleneğinden alamayıp değiştirilmesi gereken yönleri bulunan iç dinamikleri ile gerek ilk kez karşılaşıldığından gerekse de bunların çözülmesi gereken krizlere sebebiyet veriyor olmasından dolayı politik ve sosyolojik krizlere gebe bir şekilde doğmuştur.

Haliyle her kriz durumunda olduğu gibi bunu da aşmak için farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bu kriz sürecinde Türk Irkı ve Türk Kültür Tarihine yönelik olarak Türk Milletinin ve Türk Kültürünün geçmişini ve güncel halini tanımlayacak, geleceğine yön verecek görüşler öne sürülmüştür. Bu görüşler de haliyle gidişat içerisinde hem tarihsel hem de bağlamsal açıdan bazı değişimler göstermek ve zamanın ruhuna ayak uydurmak durumunda kalmıştır.

Tarihsel bir izleni üzerinde inceleyecek olursak karşımıza ilk olarak Cumhuriyetin ilanı öncesi zemini inşa edilmeye başlanmış olan Nev Yunanilik çıkacaktır.

Nev Yunanilik; Yahya Kemal Beyatlı ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun girişimleri aracılığı ile ortaya çıkmış bir kimlik ve kültür reformu akımıdır. Türk milletinin başta Antik Yunan olmak üzere Antik Roma ve Hristiyanlık kültürü unsurlarına öykünerek antik batı ile Türklüğü aynı potada eriterek Türk kimliğinin yeniden tanımlanması ve dayandığı bu değerlerden yükselerek kendi iç Rönesans sürecini yaşayacağı tahayyülü ile geliştirilmeye başlanmıştır. Sanıyorum Nev Yunaniliğin tercih edilme sebebi de tam olarak bu rönesans ile birlikte Yüksek Türk Kültürü inşa etmek yani uygar bir millet olmak gayesinden ve Mithos'tan Logos'a geçiş neticesinde Thales ile başladığını kabul ettiğimiz felsefe geleneğinin ortaya çıktığı yerin Anadolu'nun sınırları içerisinde, Türklerin 1071'den itibaren yaklaşık 900 yıldır yaşadığı topraklarda konumlanmasıdır.

Bu akıma dair görüşlerini bazı antik batı kültürünü yansıtan sanatsal semboller ve mitik unsurlar aracılığıyla eserlerine de yansıtmışlardır. Yahya Kemal Beyatlı'nın “*Sicilya Kızları*” ve “*Biblos Kadınları*” şiirleri; Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun ise örneğini Yaban romanında gördüğümüz “Hiç dikkat etmemiştim. Dururken elini boğruüne dayayıp öyle bir bel kırışı vardı ki.. Nerede gördüm ben bu pozu? Ha, bir gün *Bergama*'da bir eski mermerin üstünde, bir kabartmada gördüm.. *Uzun, narin ve küçücük ayaklar*.. Tıpkı bunun gibi. Ne tuhaf tıpkı bununkiler gibi.” pasajında bu öykünmeler göze çarpmaktadır.

Bu öykünmeler ve ideal kültür ile yoğrulmuş bir ütopyanın tasavvuru Yahya Kemal Beyatlı'da o kadar yoğunudur ki; düşüncelerinde Nev Yunanilik ile birlikte İstanbul, tıpkı geçmişte Fatih Sultan Mehmet döneminde olduğu gibi yeniden bir uygarlık ve yüksek kültür başkenti halini alır; tüm dünya ülkelerinden akademisyenler, sanatçılar ve öğrenciler eğitim almaya İstanbul'a gelir ve Müslüman bir Türk'e öykünerek İstanbul'da yaşamlarını tüketirler.

Yahya Kemal, ütopyaacı kişiliğinden mühlhem Nev Yunaniliğe öykünen her türlü politikayı olumlayan bir kişi olarak öne çıkarken bu konudaki “dava arkadaşı” Yakup Kadri ise onun kadar ütopyaacı ve olumlayıcı değildir; aksine mevcut anti-Nev Yunanilik krizlerinin daha çok üzerinde durarak mevcut kültür politikalarını olumsuzlamıştır. Hasan Ali Yücel ile (büyük ihtimalle Hasan Ali Bey Milli Eğitim Bakanı iken gerçekleşen) görüşmelerinde “kültürümüzün bir türlü Asyalılıktan kurtulamamasını” niçin Nev Yunaniliği savunduğunu açıklarken söylemiş ve eklemiştir: “Fransız kültüründen aculturel Amerikan kültürüne kaymaktayız. Bir defa daha sabit oluyor ki Türk kültürü, hakiki kültürün temelleri üzerine kurulmamıştır; kurulamayacaktır. Kötümserim. Bir gölge kültür içinde yaşamaya devam edeceğiz.”

Peki Nev Yunanilik neden başarısız oldu?

Öncelikle Nev Yunanilik, hedefi ve amacı belli olan hazır bir kültür politikası paketi olarak öykündüğü şeyi tahakküm etmeye çalıştığı alıcıların, yani halkın niteliklerini göz önünde bulundurarak buna uygun bir forma sokmadan tepeden inmeceli bir şekilde ve yalnızca iki edebiyatçının inşa ettiği ideal kültür tasavvuru üzerinden gerçekleştirmeye çalıştığı bir toplum mühendisliği hareketi olmasından dolayı başarısız olmuştur denebilir.

Halihazırda bu tepeden inmeceli kültür hareketi, dönemin devleti Osmanlı eliyle de gerçekleştirilmemiş ve desteklenmemiş olup yalnızca Edebiyat çevrelerinde belli başlı yazarlarca sahiplenilmiş ve üretilen edebi eserleri etkileyerek onların okuyucularına tesir etmiştir. Bu dönemde Osmanlı halkının büyük çoğunluğunun kitap okuma alışkanlığı bulunmadığı da göz önünde bulundurulunca haliyle kitlelere ve yaşama tesir edemeyen, teorik olarak çerçevesi iyi inşa edilmiş ancak pratikte ölü doğmuş bir kültür politikasıdır.

Nitekim Osmanlı Devleti Türk kimliği ve kültürü ile uyuşmayan bu akım Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları tarafından bir revizyona tabi tutulacak olup aslında erken dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin ihtiyaçlarını tam da bu revize edilmiş akımda kısa bir süreliğine karşılayacak bir politika haline evrilecektir.

Revize edilmiş hali olan Türk Tarih Tezi'nin ortaya çıkış sürecini ve içeriğini fanzinin gelecek sayısında ele alacağız.

Psişik Enerji Üzerine

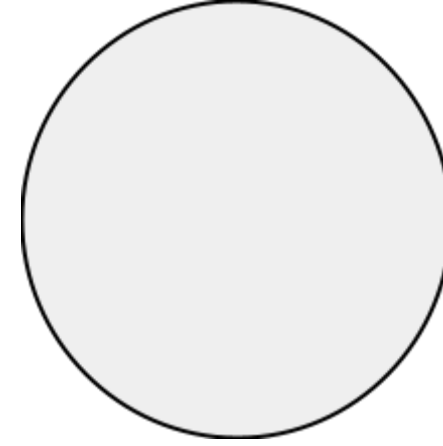
Mart 2024 sayısında çağımız arzu felsefelerinin özellikle de Deleuze & Guattari'nin geliştirdiği arzu felsefesinin ne açılardan benim görüşlerime uygun düşmediğini belirtmek için "Arzu'ya Bakış" başlıklı bir metin yazmıştım.

Bu metnin sonunda vardığım sonuç çağımızda arzudan ziyade önem verilmesi gereken şeyin psişe olduğu idi. Nitekim psişe'ye dair Hermeneutic Psikoloji içeriği de üretmiş ve fanzinin Nisan 2024 sayısında psişik enerjiye değineceğimden bahsetmiştim. Buna istinaden bu sayıda biraz da olsa psişe ve psişik enerjiden, benim için anlamlarından bahsetmeye çalışacağım.

Geçen sayıda Arzu metnini bitirirken "Peki Arzu/İstek olarak değerlendirdiğim şey nedir? İşte tam da bu psişik enerji üzerinden kendini var eden Arzu; psişik enerjinin yöneleceği ötekiye veya nesneyi belirleme sürecidir. Ancak arzu zaten öncesinde belirlenmiş ve gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği de psişik enerjinin miktarı ile kararlaştırılmış bir şey olduğundan dolayı, arzu kelimesi yalnızca bir ad olarak işlevsiz bir mahiyettedir. Aslolan psişik enerjidir." arzu ve psişik enerji ilişkisine alıntıdaki minvalde değinmiştim.

Psişe, insanın psikolojik varlığının birincil unsuru iken; psişenin ihtiva ettiği psişik enerji, insanın içsel ve dışsal yaşamı arasındaki olasılıklara imkân sağlayan bir köprüdür. Yani şöyle ki; herhangi bir içsel duyumun/arzunun/isteğin ortaya çıkması ve sonrasında dış dünyaya yönelebilmesi için, o edimin ihtiyaç duyduğu psişik enerjinin bireyde bulunuyor olması gerekmektedir.

Bunu en çok depresyon örneği üzerinden bahsetmeyi seviyorum: Depresyon, bireyin hiçbir şey yapacak ne arzusu ne de enerjisinin olmadığı bir psikolojik durumdur. Yani bence, psişik enerjinin sıfırı tüketme durumudur.

Bir düşünün: Depresyondayken en ufak arzulanım bile içinizden gelmez. Ne yemek yersiniz, ne su içersiniz ne de tualete gidersiniz. Sadece ve sadece gözlerinizi kapatıp uzanırsınız. İşte bu bence şu demektir: Sizin psişik enerjiniz artık tükenmiştir ve yenilenmeye ihtiyacı vardır.

Psişik enerji, tıpkı çember gibi hem yüzdelik hem de birim açısından ölçülebilir. Kimisi 100 birim kapasiteye sahipken kimisi 80 birimlik kapasiteye sahip olabilir; bu kapasite ise kişinin psişesine, yani psikolojik sağlığına bağlıdır.

Yani psişik enerji; halk tabiriyle söyleyecek olursak ruhunuzun enerjisidir. Her enerji gibi o da belirli miktarlarda harcanır.

(1) Bu enerjinin kapasitesi neye göre belirlenir? (2) Harcama ve tasarruf mekanizması nasıldır? sorularına odaklanalım istiyorum şimdi.

Kapasite Belirlenimi

“Psişik enerjinin kapasitesi nasıl belirlenir?” sorusuna odaklanalım: Psişik enerji ve psikolojik sağlık arasında olumlu bir korelasyon olduğunu varsayımında bulunmak oldukça makuldür. Psikolojik iyi oluşun olması demek, psişik enerji kapasitesinin de yüksek olması demektir. Bu ikisi arasındaki ilişki iki şekilde bakılabilir: (1) geçmiş zaman ve bakım vericiler ile olan ilişkiler ve (2) şimdi ve ötekilerle olan ilişkiler ve meşgul olduğumuz olgular. Örnekler üzerinden ilerleyecek olursak: (1) duygularını ve ilgilerini olumlayan ve destekleyen ailelerde büyüyen çocukların psikolojik olarak iyi olma ihtimali tam tersi ailelerde yetişenlere göre daha yüksektir ve haliyle psişik enerjileri kapasiteleri de daha gelişmiştir. (2) sevdiği işlerle meşgul olan, onlara vakit ayıran, zorunlu olarak ve sevmeden/istemededen herhangi bir şeyi yapmayı reddeden kişilerin psikolojik iyi oluşları daha yüksektir ve haliyle psişik enerji kapasitesi de daha yüksektir.

Harcama ve Tasarruf Mekanizması

“Harcama ve tasarruf mekanizması nasıldır?” sorusuna odaklanalım: Burada değineceğimiz şey kapasite belirleniminin ikinci önermesi ile, yani sevilen işlerle meşgul olmak ve ilgi duyulmayan, istenmeyen şeylerin yapılmaması ile örtüşmektedir. Şöyle ki: sevilen işleri yapıyor olup seilmeyen, istenmeyen şeylerle uğraşmıyor olmak; bireye, kullandığı psişik enerjisini verimli harcama ve tükettiği enerjinin karşılığında bir haz sağlarken; istemediği şeylerden uzak kalarak, psişik enerjisini fazladan tüketmemesini sağlamaktadır.

Neticeye baktığımızda ise; olumlu tutumlara sahip destekleyici ailelerde büyüyen çocuklar ve ağırlıkla sevdiği işlerle meşgul olan kişilerin olumsuz tutumlara sahip ailelerde büyüyen ve sevmediği şeyleri yapan kişilere kıyasla:

psişik enerji kapasitesinin daha yüksek olduğu,

psişik enerji tüketiminin daha verimli olduğu,

psişik enerji yenilenmesinin daha hızlı olduğu,

psikolojik iyi oluşunun daha iyi olduğu ve depresyon durumunda bulunma halinin daha seyrek olduğu

çıkarımlarını yapmak mümkündür.

Şu anda bu fanzini okuyan ve sürekli depresyona girdiğini düşünen kişiler elbet olabilir. Geçmişini değiştiremezsiniz; ancak onunla barışıp şimdiyi değiştirebilirsiniz!

Baudrillard ve Yeni Gerçeklik

Postmodern Çağda Anlamanın Anlamsızlaşması

-Aporia

Medya ve kitle iletişim araçlarının bilgiyi şaşırtıcı ve afallatıcı miktarda üretmesi sonucu bilginin gerçekliğinin, kendi yerini bir dizi kopyalara ve temsillere (simulakrum) bıraktığı postmodern çağda anlam; hiper-gerçeklik kavramı içerisinde anlamlılığını kaybetmiştir. İşaret ve sembollerini semiyotik açıdan yorumladığımızda gerçeklikte herhangi bir referansı bulunmayan kopyaların çağdaş toplumda kendi gerçekliklerini ürettiklerini görürüz. Baudrillard'a göre bu durum gerçeklik ile temsili arasında ayırım yapmanın zor olduğu bir simülasyon ortamına yol açar. Bu yazı, çağdaş kültür (medya, kitle iletişim araçları, sinema vb. unsurlar) tarafından üretilen kopyaların artık yeni gerçeklik olduğunu ve Baudrillard'ın ifadesiyle artık simülasyon evreninde yaşadığımızın önemini vurgulamak için kaleme alınmıştır.

Güncel Toplumsal Bağlamlarda Anlamanın Anlamsızlaşması

Baudrillard'a göre içinde yaşadığımız postmodern dönemin ilk aşaması siyasi ve toplumsal ideolojilerin ve meta-anlatıların çökmesi ile başlar. Bu duruma II. Dünya Savaşı sonrası sağ iktidarların sol ideolojinin öne sürdüğü vaatleri yerine getirmesi sonucu sosyal devletçilik anlayışı ve işçi hakları kazanımları örnek verilebilir.

Bu politik ve ideolojik kutupların iç içe geçme ve kendi meta-öykülerinden vazgeçişinin ardından hiçbir göndergesi, referansı ve meta-öyküsü olmayan, herhangi bir zemin teşkil etmeyen simülakrların çoğalması sonucu temsilin, temsilcisi olduğu gerçeğin yerine geçmesi ile postmodern çağ devam eder. Devamında bir sembolün birden fazla kopyasının olması, o sembolün ne olduğu hakkındaki anlam bulanıklığına yol açmış olur ve son aşamada ise kopyalar gerçeğin yerine geçerek bu simülasyonun gerçeklik olduğu hiper-gerçeklik baskın durum halini alır.

Sonuçları Bakımından Gerçeklik Algısının Değişmesi

Simülakrların gerçeğin yerine geçerken gerçeklikte herhangi bir referansı veya göndergesi olmadığından bahsetmiştik. Kopya, yerine geçebilecek herhangi bir karşıtı olmadığından ve herhangi bir gerçeklikle karşılaştırılamayacağından gerçekçi olmak zorunda değildir. Baudrillard'a göre postmodern çağda gerçeklik ve kopyalar arasındaki ayırım ortadan kalkmıştır. Gerçekler artık simülasyon yoluyla üretilmektedir. Baudrillard bir yazısında bun şöyle anlatır: "...atmosfere sahip olmayan bir hiper-uzayda kombinasyon modellerinin yayılan bir sentezinden üretilir."

Bilgi ve gerçeğin paradigmasının bu evrilişinde kitle iletişim araçlarının ve medyanın kendinde içkin sahip olduğu güç ve günlük yaşam içerisindeki kullanım sıklığı itibariyle de giderek artan bu gücü küçümsemez. Hatta Baurillard'ın semiyolojik bakış açısı medyanın gerçeği simüle etmekteki yeteneğinin insanın gerçeklik algısını değiştirebilecek kadar güçlü olduğunu öne sürer. Bunu 1990'da şahit olduğu Körfez Savaşlarında daha iyi deneyimleyerek yazılarına aktardı. Yapılan röportajlar gerçekleri anlatmaktan çok savaşı dramatize ederek onu bir gösteri haline getiriyordu. Romantize edilen savaşın bile bir gerçekliği kalmamıştı. Fransız filozofa göre artık önemli olan savaş kimin kazanıp kaybettiği değil, *“kimin kendini haklı olarak gösterdiğiydi.”*

Bu duruma ABD - Vietnam arasındaki savaş örnek verilebilir. Bu savaş her ne kadar ABD kaybetmiş olsa da sermayeye ve medyanın gücünü kullanarak kendini kazanmış gösterebilmiştir. Bir diğer deyişle ABD savaş gerçeğe kaybetse de postmodern dönemin hiper-gerçekliğinde savaş kazanmıştır.

Çağa Yönelik Yazar Bakış Açısı ve Gelecek Perspektifi

Kitle iletişim araçları kullanımının zirve yaptığı, yapay zeka teknolojilerinde gelişimin akıl almaz bir hızda olduğu günümüz dünyasında simüle edilmiş kavramların insanlığın büyük bir bölümü için gerçeklik olması beklenmeyen bir durum değildi. Sosyal medya kullanan kişi sayısının beş milyarın üzerinde olduğunu ve bu kullanıcıların da verilerinin saklandığını biliyoruz. Günümüzde medyanın gerçekliği ele geçirmesi ve herkesin aynı simüle edilmiş kavramlara maruz bırakılması bir noktada lokal kültürlerin popüler kültür içerisinde erimesine sebep olmaktadır. Kültürel homojenizasyon olarak da adlandırabileceğimiz bu kavram çağımızın gerçekliklerinden bir başkası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılabilecek analizlerden bir diğeri ise gözetleme mekanizmasının çok geniş olması. Gözetim, tarih boyunca iktidarın ve gücün bir aracı olarak kullanılmıştır. Çağın dijitalleşmesi ile birlikte insanların verilerini bilinçsizce ve gönüllü olarak paylaşımları sonucu medya da artık çok önemli bir güce sahip olmuştur. Bu gücü ise ünlü filozoflar Bentham ve Foucault'un hapisane modeli olan Panoptikon'daki gözlem kulesine benzetebiliriz. Bu Post Panoptikon çağda sürekli izleniyoruz ve belirli düşünceler medya araçları aracılığıyla sürekli size empoze ediliyor.

Gelecekte neler olabileceğine yönelik bir senaryo ise her ne kadar birçok kişi tarafından konuşulan bir konu olsa da benim kanaatimce gelecek; gelişmelerin bu kadar hızlı yaşandığı bir dünyada tahmin edilemez. Bu çağın bize neler getireceğini bilemeyiz ama bizden ne aldığını biliyoruz.

Felsefe ve Biyoetik

-Saltberfin

Etik kelime anlamı olarak ahlaki değerlere karşılık gelmektedir. Antik Yunanca “*ethos*” kavramından türemiştir. Ahlak’ın bir toplum içinde yaşayan insanların davranışlarını, birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemek amacıyla oluşturulan eylem kurallarını içerir. Bu daha çok toplumsal yaşamdan hareketle oluşturulan bir tanımlama olduğundan normlar silsilesi ve değer sistemidir. Ahlaki kuralların kaynakları genel olarak bakıldığında Din ve Toplum kuralları olarak sıralanabilir.

Din; Tanrı tarafından insanlara nasıl yaşaması gerektiğini söyleyen ve derinlemesine bakılması gereken ahlaki normları barındıran bir olgudur. Dinin bu yönü kesinlikle hafife alınmamalı, aksine derin bir araştırma alanı olarak görülmelidir.

Bir diğer kaynak ise *Toplumun kurallarıdır*. Toplumda var olan sözlü ve yazılı mutabakatlar da bu bakımdan ahlakın kaynakları olarak sayılabilir.

Ahlak Felsefesi olarak ele aldığımız bir anlamıyla etik olan felsefe kısmen ayrı anlamlara gelmektedir. Ahlak daha çok toplumsallık vurgusu taşır. Bu açıdan bizim konuşacağımız konunun mahiyeti de açığa çıkar: Etik, Normatif, Metaetik ve Uygulamalı olmak üzere üç farklı etik alt başlığı mevcuttur.

Normatif etik, nasıl yaşamamız, nasıl eylememiz, nasıl iyi bir insan olmamız gerektiğine ilişkin kural koyucu ve düzenleyici birçok ifadeyi, ilkeyi ortaya koymaya çalışır. Hangi türden eylemlerin iyi ve hangi türden yükümlülüklerin ahlaki anlamda bir zorunluluk olup olmadığını tartışma konusu yapar. Yani normların etiğidir.

Metaetik ise, etik üzerine bir üst düşünme, ahlak kavramları ve yargılarını mantıksal çözümleme yöntemiyle ele alır. Etik üzerine bir üst çalışma alanıdır.

Uygulamalı etik ise etiğin teorik kısmının yanı sıra uygulamalı olan tarafıdır. Özel ve kamusal yaşamda veya alanların kendilerinde karşılaşılan problemlere ahlaki bir bakış açısından hareketle uygulanan felsefi değerlendirmeyi içerir.

Bu Uygulamalı Etiğin bir alt dalı olan biyoetik ise bu yazının konusunu içeriyor.

Yunanca yaşam anlamına gelen “*bios*” ve ahlak anlamına gelen “*ethos*” kavramlarının birleşmelerinden oluşan *biyoetik* terimi yaygınlaşan kürtaj, ötenazi uygulamaları ile savaş etiği ve idam, kısıtlı tıbbi kaynakların tahsisi, hayvan hakları gibi pratik etik konularının ahlak filozofları tarafından ele alınması ile başlayan bir uygulamalı etik alt disiplindir, bir disiplin olarak biyoetiğin kurulmasını sağlamıştır. Kuruluşunda iki isim önemlidir: Protestan bir teolog ve eğitimci Fritz Jahr ve Hollandalı biyokimyacı Van R. Potter.

Bu iki ismin yaşadıkları dönemde ABD ve Almanya gibi yüzyıla damgasını vuran ülkelerin siyasi koşulları, teknolojik ve bilimsel ilerleyişleri herhangi bir kısıtlama olmaksızın sınırsızca kullanıma yol açmıştır. İnsanın da içinde bulunduğu tüm canlılar üzerinde yapılan araştırmalar ve uygulamaların artmasına yol açmıştır. İşte Fritz Jahr, yirminci yüzyıl başlarında bu koşullar altında canlıların haklarını gözetmek, pratik uygulamalara etik boyut kazandırmak için biyoetik terimini kullanmıştır.

Biyoetik terimi, 1927’de ilk kez Fritz Jahr tarafından kullanılmış olsa da 1970’e kadar bir daha gündeme gelmemiştir. Kanser biyolojisi üzerine çalışan Van R. Potter 1962’de, “geleceğe uzanan köprü” tanımını biyoetik terimini ortaya atmadan sekiz yıl önce kullanmıştır. Bioethics, The Science of Survival (Biyoetik Hayatta Kalma Bilimi, 1970) başlıklı yazısında ise biyoetik kavramının boyutunu genişletmiştir.

Biyoetiğin felsefe ile olan ilişkisi ise, Jahr’ın bir dergide yayımladığı yazısında temellerini bulmaktadır. Bu yazıda Jahr, biyoetik konusundaki asıl katkısının, Kant’ın “Koşulsuz Buyruk”undan yola çıkarak oluşturduğu “Biyoetik Buyruklar” olduğunu söylemiştir.

Buna uygun geliştirdiği biyoetik kavramında Antroposantrik bir yaklaşımla “insan özne” yaklaşımının yerine, fizyosentrik ve biyosentrik bir bakış açısı ile “canlı özne” yaklaşımını öne sürmüştür. Evrimsel olarak ortaya konmuş olan bu gelişmiş insan ve hayvan arasındaki benzerliğe atıfta bulunarak, hayvanlar üzerindeki deneylere, tıp ve psikolojideki uygulamalar arasındaki bağlantıya dikkat çekmiştir. Bu yeni biyoetik yaklaşımına göre doğa hakkındaki bilgi, organik yaşamın korunmasının farkındalığıyla yapılmalıdır. Bu noktada işte Kant’ın *Koşulsuz Buyruk*’unda anlatılan: **“Öyle davran ki davranışın temelindeki ilke, tüm insanlar için geçerli olan evrensel bir ilke ya da yasa olsun”** cümlesi etkili olmuş ve biyoetikte insan öznenen canlı özneye geçişin önünü açmıştır. ***Tierschutz und Ethik in ihren Beziehungen zueinander (Hayvan Refahı ve Etik İlişkisi, 1928)*** adlı makalesinde hayvanı ve bitkiyi izole canlılar olarak ele almadığını, bakış açısının toplumun onlarla ilişki biçimini değerlendirmek olduğunu açıkça ifade etmiştir. Bu haliyle Jahr’ın biyoetiği “şefkat, sempati ve empati”den oluşan yeni bir zemin inşa etmiş olup etik düşünce tarihinde bir kırılımı temsil etmektedir. Modern bitki etiği, bitkinin moral durumunu ve bitkiye karşı olan davranışların sonuçlarını ele almaksızın insan ve bitki arasındaki ahlaki ilişkiyi hedeflemiştir.

Günümüzdeki biyoetik, felsefi bir perspektifle tıbbi uygulamaların, biyoteknolojinin ve genetik araştırmaların etik boyutlarını derinlemesine inceler. Bu çerçevede canlının doğası, değeri ve hakları gibi felsefi temeller ön plandadır. Özellikle, genetik müdahalelerin ve biyoteknolojik gelişmelerin insan doğasına ve kimliğine yönelik potansiyel etkileri; sağlık hizmetlerine erişim, tıbbi araştırmalara katılım ve sağlık politikalarının adaletli bir şekilde belirlenmesi gibi konular biyoetik tartışmaların merkezindedir.

Çağdaş biyoetik ise şu sıralar giderek gelişen genetik mühendislik, embriyo seçimi ve gen düzenleme gibi imkânlar üzerinden; insanların genetik mirasını değiştirme potansiyeline sahip teknolojilerin yarattığı etik zorlukları ele alır. İnsan doğasının manipülasyonu ve genetik çeşitliliğin dönüştürülmesi gibi endişeleri gündeme getirir. Felsefi bir bakış açısıyla, bu tür teknolojilerin insan özgürlüğüne, özgünlüğüne ve toplumsal dengesine olan etkileri üzerine derinlemesine düşünmek önemlidir.

Güncel biyoetik felsefesi, insan yaşamının temel değerlerini korumak ve güçlendirmek için felsefi bir düşünce sürecini teşvik eder. Bu bağlamda, felsefenin evrensel doğası biyoetikle sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Felsefe, tıbbi etik ve ahlakın temelini oluştururken, biyoetik de bu temelleri günlük uygulamalara dönüştürerek insanlığın refahını ve toplumun adaletini gözetir. Bu nedenle, felsefi düşüncenin biyoetikteki rolü, insanlığın geleceğini etkileyen etik sorunları anlamak ve çözmek için önemli bir araç olarak işlev görür.

Bu konuya dair bir yorum yapacak olursam; felsefenin insan hayatına derin etkileri olduğuna inanmaktayım. Tüm bu derin etkinin Etik ve davranışlardaki değişim ölçüsünde anlam kazandığı da bir gerçek. Özellikle de biyoetikle çünkü; normal bir davranış ve sonuçlarından öte bir canlının yaşamını sonlandırmak veya devam etmesine izin vermek, normal bir etik çalışmasından daha kıymetli ve ince bir iş. insanlık için hayati önem taşıyan tıbbi ve biyolojik sorunların çözümünde felsefi düşünce ve etik değerlerin rehberlik edici bir rol oynadığını görmek beni umutlandırıyor. Bu alanda felsefe ve etiğin daha da önem kazanacağına; ufuktaki gelişmelerin insanlığı sürekli yeni krizlere sokacağı; bu krizlere çözümler üretmenin felsefecilere, etikçilere ve biyoetikçilere kalacağını ancak bu disiplinlerin de bu krizlerin çözümünde insanlığa kritik bir rehberlik sağlayacağını biliyorum. Felsefenin bu güzelliklerinden faydalanıp daha iyi bir etik bilinci kazandırmak umuduyla..

Okuduđunuz için teŖekkürler.

Gelecek sayıda görüşmek üzere!